

Forskrift og retningslinjer til forskrift 10. februar 2012 nr. 134 om forvaltning av hjortevilt

Innledning

I juni 2009 trådte Naturmangfoldloven i kraft og setter, sammen med viltloven, rammene for all forvaltning av vilt. Formålsbestemmelsene i begge lovene danner sammen med forvaltningsprinsippene i naturmangfoldloven (§§4–14) en solid basis og rettesnor for forvaltningen.

Strategi for forvaltning av hjortevilt, [DN-rapport 8-2009](#), er et resultat av et omfattende arbeid over flere år, som har involvert personer med bakgrunn fra de fleste aktuelle forvaltningsnivåer, organisasjoner og sektorer. Strategien trekker opp viktige linjer for den framtidige hjorteviltforvaltningen, og beskriver hvilke aktører som er sentrale i arbeidet med forvaltningen på alle nivå.

Forvaltningen av *villrein* byr på spesielle utfordringer, både på grunn av det særskilte internasjonale ansvaret Norge har for arten, og fordi villreinens nomadiske livsførsel gjør at den krever store leveområder som ofte krysser både kommune- og fylkesgrenser. Bestemmelsene om forvaltning av villrein ble endret så sent som i 2007, og innebærer nå at den offentlige delen av forvaltningen ivaretas av ni *regionale villreinnemnder*. Disse oppnevnes av Direktoratet for naturforvaltning etter forslag fra de berørte kommunene, mens rettighetshaverne gjennom *villreikutvalget* har ansvaret for drift av hvert enkelt villreinområde. For hver villreinnemnd er det oppnevnt en hovedansvarlig fylkesmann som har ansvaret for veiledning og nemndas økonomi. Fylkeskommunene har en viktig rolle som regional planmyndighet, og er blant annet ansvarlig for utarbeiding og oppfølging av regionale planer etter plan- og bygningsloven for de ti fastsatte nasjonale villreinområdene. Kommunene har selvsagt også en viktig rolle i arealforvaltningen knyttet til villreinens leveområder.

Første januar 2010 ble fylkeskommunene et nytt forvaltningsorgan i viltforvaltningen, og overtok ansvaret på de fleste områder for de jaktbare viltartene, herunder hjorteviltet, med unntak av villrein. Dette innebærer at det for elg, hjort og rådyr er fylkeskommunene som har hovedansvaret på regionalt nivå, primært i rollen som tilrettelegger og koordinator. Pedagogiske og økonomiske virkemidler er fortsatt viktige, og fylkeskommunene har en viktig rolle med å bygge opp den faglige kompetansen på lokalnivået, både hos kommunene og hos jaktrettshaverne. Kunnskap og vilje er avgjørende for å lykkes i den lokale forvaltningen. Kommunenes myndighetsansvar innebærer at det må utøves faglig skjønn i mange saker. Det kreves fagkunnskap og lokalkunnskap for å utøve et godt skjønn i viltforvaltningen innenfor de nasjonale rammene. En lokaltilpasset forvaltning vil nødvendigvis føre til noe forskjellig praksis mellom områder, og fylkeskommunene vil ha en viktig funksjon i å veilede og samordne kommuner innenfor sin region.

Kommunene har et stort ansvar for *offentlige* interesser knyttet til hjortevilt, blant annet opplevelsesverdier, biologisk mangfold, trafikkproblemer og andre skader/ulemper. I tillegg har kommunene ansvar og utfordringer knyttet til jaktrettshavernes rettigheter og rettssikkerhet ved å fastsette forskrifter og fatte enkeltvedtak.

Jaktrettshaverne har ansvaret for organisering og tilrettelegging av jaktutøvelsen. De har også et betydelig ansvar for bestandsplanleggingen gjennom årlig avskytingsplan samt andre forvaltningstiltak i valdet, og ikke minst en samkjøring og koordinering med tilgrensende vald.

Fylkesmannens rolle i hjorteviltforvaltningen er å være rettsikkerhetsinstans og veileder i tilknytning til klagebehandling av kommunale vedtak.

De seinere års forskning på og overvåking av hjortevilt har bidratt med betydelig kunnskap om de ulike artene. Ikke minst har en bedre innsikt i artenes arealbruk gitt et godt grunnlag for hvordan forvaltningen bør legges opp. Moderne GPS-teknologi har avdekket at en stor andel av individene i ulike bestander benytter svært store arealer gjennom året, og at disse arealene ofte er større enn det som forvaltes av en enkelt kommune. Det er viktig at slik kunnskap både samles, videreformidles og benyttes aktivt, og i den sammenheng er elektroniske verktøy som Hjorteviltregisteret sentralt.

Nye grep

I den reviderte forskriften er det gjort en del sentrale grep i forhold til tidligere forskrift av 22. mars 2002. Bever er tatt ut selv om forvaltningsprinsippene for bever er ganske parallelle til hjortevilt. Hjortevilt er derfor rendyrket i denne forskrift.

I forskriften av 2002 ble begrepet bestandsplan fremmet som en oppfølging av ”*Handlingsplan for hjortevilt mot år 2000*” og driftsplanprosjektet, der målet var at forvaltningen av hjorteviltet skulle baseres på flerårige avskytingsplaner. Forskriftens § 14 inneholdt bestemmelser om at planen skulle være i tråd med offentlige målsettinger, og i retningslinjene het det at; ”*Kommunen og/eller villreinnemnda må gjøre vedtak om målsettingen for forvaltningen av hjorteviltet i kommunen/villreinområdet.*” I den nye hjorteviltforskriften er kommunens overordna ansvar videreutviklet og framhevet gjennom å tydeliggjøre at det må utarbeides kommunale mål for utviklingen av hjorteviltbestandene. Slike kommunale målsettinger skal være både målbare og etterprøvbare.

Hjorteviltregisteret er allerede etablert som nasjonal database og saksbehandlingsverktøy, hvor de fleste kommuner er registrert som brukere. Bruken av registeret er nå gjort obligatorisk for alle kommuner og villreinnemnder, noe som også vil bidra til å høyne registerets kvalitet og verdi, både for forvaltere og andre interesserte.

Forskriften inneholder ikke bestemmelser som gjelder utøvelse av jakt og fangst på disse artene. Regler om våpen, ammunisjon, bruk av hund osv. er gitt i Forskrift 22. mars 2002 nr. 313 om utøvelse av jakt, felling og fangst.

Forskriftens kapitler og bestemmelser med kommentarer

§ 1 Formål

Formålet med denne forskriften er at forvaltningen av hjortevilt ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser.

Forskriften skal bidra til at forvaltningen av hjortevilt ikke reduserer naturens produktivitet og mangfold. Alle hjorteviltartene er bidrag til naturens mangfold når de opptrer i bestandsstørrelser som er tilpasset sine respektive leveområder. Det er viktig at forskriften brukes sammen med andre virkemidler for å oppnå dette.

Den lokale forankringen skal sikre at lokale samfunnsinteresser som næring, rekreasjon, samferdsel og liknende blir lagt vekt på. Hensynet til biologisk mangfold og skogproduksjon/skogforyngelse er særlig aktuelt å vurdere i forhold til overbeiting. Rådyr, villrein, hjort og elg er alle i stand til å påvirke vegetasjonen betydelig. Farer og ulemper i trafikken forårsaket av hjortevilt samt skader på jordbruk og frukt dyrking er andre områder som viltforvaltningen i tett samarbeid med andre sektorer må ta hensyn til.

§ 2 Definisjoner

I denne forskriften menes med følgende begreper:

- *Hjortevilt: Elg, hjort, villrein, rådyr og dåhjort.*
- *Tellende areal: Det arealet som skal legges til grunn for beregning av fellingstillatelse.*
- *Minsteareal: Det tellende arealet som skal legges til grunn for hvert dyr det gis fellingstillatelse for.*
- *Vald: Det geografiske området som kommunen eller villreinnemnda godkjenner for jakt på arter av hjortevilt.*
- *Jaktfelt: Et mindre geografisk område innenfor et vald, som jaktrettshaverne har avgrenset av hensyn til jaktutøvelsen.*
- *Bestandsplanområde: To eller flere vald i et forpliktende samarbeid, som har felles målsettinger og bestandsplan for hjorteviltarten(e) det jaktes på i området.*
- *Bestandsplan for hjortevilt: Jaktrettshavernes offentlig godkjente, flerårige plan med målsettinger for forvaltningen, og beskrivelse av den årlige avskytingen for hjortevilt.*
- *Villreinområde: Det området som en villreinbestand bruker gjennom flere år, avgrenset som den geografiske forvaltningsenheten for bestanden.*
- *Hjorteviltregisteret: Nasjonal databank som lagrer vald- og jaktfeltopplysninger, ivaretar statistikk fra jakt og jegerobservasjoner, samt legger til rette for utskrivning av fellingstillatelser og fellingsrapporter.*

Tellende areal: Arealet som kommunen legger til grunn ved tildeling av fellingstillatelser. For rådyr, elg og hjort skal hovedsakelig arealer av produktiv og uproduktiv skog og arealer av myr under skoggrensa regnes med. For villrein er hovedregelen at alt areal over skoggrensa er tellende areal.

Minsteareal: Begrepet har to rettsvirkninger: 1) Den arealstørrelsen som normalt skal ligge til grunn for hver fellingstillatelse som jaktrettshaverne har krav på. For villrein regnes minstearealet ut etter at den årlige fellingskvoten er vedtatt. 2) Arealstørrelsen på det minste sammenhengende området som offentlig myndighet kan godkjenne som et vald.

Vald: Det geografiske området som er offentlig godkjent for jakt på en eller flere hjorteviltarter, og som er den minste juridiske enhet som får tildelt fellingstillatelse fra kommunen eller villreinnemnda. Vald er den enheten som rapportering av fellingsresultater til det offentlige gjelder for.

Jaktfelt: Dette begrepet er ikke et juridisk begrep i forskriften, men benyttes i privatrettslig sammenheng. Dersom et vald deles opp av jaktrettshaverne, for eksempel slik at flere jaktlag får tildelt hvert sitt jaktområde, kalles disse jaktfelt. Jaktfeltet er også den geografiske enheten som rapportering av sett elg/sett hjort gjelder for.

Bestandsplanområde: To eller flere vald som samarbeider om å utarbeide bestandsplan for elg eller hjort. For villrein er et bestandsplanområde ensbetydende med villreinområdet.

Bestandsplan: En flerårig, maksimalt 5-årig, plan som beskriver den årlige avskytingen av en hjorteviltart fordelt på kjønn og alder. Bestandsplanen skal også inneholde målsettinger for artens bestandsutvikling. For elg og hjort kan vald eller bestandsplanområder med et areal på minimum 20 ganger minstearealet, søke kommunen om godkjenning av en bestandsplan. For villrein er det villreinutvalget som utarbeider bestandsplan for villreinområdet. Villreinnemnda godkjenner bestandsplanen.

Kommunale målsettinger og interkommunalt samarbeid

§ 3 Mål for forvaltning av elg, hjort og rådyr

Kommunen skal vedta målsettinger for utviklingen av bestandene av elg, hjort, og rådyr der det er åpnet for jakt på arten(e).

Målene skal blant annet ta hensyn til opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane.

Kommunenes egne målsettinger for utviklingen av hjorteviltbestandene bør utarbeides og vedtas gjennom kommunale og regionale planer. Det vil være hensiktsmessig at slike planer ikke blir statiske, men underkastes samme rulleringsregime som øvrige kommunale planer knyttet til plan- og bygningsloven. Det er opp til kommunene selv hvordan målsettingene forankres i det kommunale systemet.

Det er viktig at målsettingene som vedtas er konkrete og etterprøvbare. De bør derfor være realistiske og ha en tidsramme slik at de kan evalueres i forhold til enkle kriterier. Indekser som kan bidra til kartlegging av status og bestandsutvikling kan hentes ut fra Hjorteviltregisteret. Disse bestandsindeksene er hovedsakelig basert på observasjons- og fellingsdata, men også på data fra bestandsovervåkingen av elg, hjort og villrein.

Skogloven av 2005 har i § 6 et krav om foryngelse etter avvirkning. Skogeier har en frist på tre år til å etablere en tilfredsstillende foryngelse av økonomisk drivverdige treslag. Nærmere beskrivelse av anbefalte treantall er beskrevet i skogbruksforskriften.

Skogloven har også en bestemmelse om hjorteviltskader i § 9 som korresponderer med dette foryngelseskravet: *”Der beiting av hjortevilt fører til vesentlege skadar på skog som er under forynging, eller der beitinga er ei vesentleg hindring for å overhalde plikta til å forynge skog etter § 6 i denne lova, skal kommunen som viltorgan vurdere om det er behov for å regulere bestanden av hjortevilt slik at beitetrykket blir redusert.”*

Kommunene har et stort ansvar for forvaltningen av både hjortevilt og skog, og kommunale planer må ta hensyn til ulike interesser knyttet til disse ressursene. Å minimere konflikten med andre interesser, som naturmangfold, jordbruk og samferdsel, vil være viktige målsettinger i en slik plansammenheng.

Kommunens plan bør utvikles i tett dialog med berørte interesser, blant annet rettighetshaver- og jegerorganisasjoner. Det er viktig at disse inkluderes på et tidlig stadium i kommunens arbeid med å utvikle gode målsettinger. Kommunen har ansvar for at grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, sikres gode muligheter for medvirkning på andre måter.

Utarbeidelse av målsettinger for villreinforvaltningen er nærmere beskrevet i § 20.

§ 4 Interkommunalt samarbeid

To eller flere kommuner bør samarbeide om felles mål for hjorteviltbestandene når det er hensiktsmessig å samordne bestandsplanleggingen over kommunegrenser. Fylkeskommunen kan pålegge kommuner å inngå i et slikt samarbeid hvis det regnes som nødvendig for å ivareta bestands- eller samfunnsmessige hensyn på et regionalt nivå.

Merking av hjort og elg med GPS-sendere har gitt verdifull ny kunnskap om dyrenes områdebruk, og sier også mye om på hvilken skala det er hensiktsmessig å forvalte bestandene. En stor del av de merka dyrene bruker årlig et område som tilsvarer minst en kommune. Et interkommunalt samarbeid er derfor ønskelig, og i de tilfellene der det er nødvendig av bestands- eller samfunnsmessige hensyn kan fylkeskommunen pålegge kommuner å inngå i et slikt samarbeid. I slike tilfeller er det nødvendig at fylkeskommunen bidrar med både planfaglig og hjorteviltfaglig kompetanse.

I noen områder er det etablert ”elgregioner” og ”hjorteregioner”. Slike regioner har ingen juridisk forankring i lov eller forskrift, men er basert på et frivillig samarbeid mellom kommuner/rettighetshavere hvor en enhetlig forvaltning er ønskelig. Bestemmelsen i § 4 legger ingen føring på navnsetting på interkommunalt samarbeid, slik at begrepet elgregion/hjorteregion kan benyttes i denne sammenhengen.

Om villreinnemnd og villreinnemndas oppgaver

§ 5 Villreinnemnd

Villreinen i alle villreinområder med areal i to eller flere kommuner skal forvaltes av en villreinnemnd. Villreinnemnda skal arbeide for en langsiktig bærekraftig forvaltning av villreinen og dens leveområder i samsvar med lov 19.6.2009 nr. 100 om naturens mangfold og lov 29.5.1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt.

Det skal være 9 villreinnemnder.

1) Villreinnemnda for Setesdalområdet.

(Omfatter villreinområdene Setesdal-Ryfylke, Setesdal Austhei og Våmur-Roan.)

2) Villreinnemnda for Brattefjell-Vindeggen, Blefjell og Norefjell-Reinsjøfjell.

(Omfatter villreinområdene Brattefjell-Vindeggen, Blefjell, og Norefjell-Reinsjøfjell.)

3) Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet.

(Omfatter villreinområdene Hardangervidda, Skaulen-Etnefjell og Oksenhalvøya.)

4) Villreinnemnda for Nordfjella og Fjellheimen.

(Omfatter villreinområdene Nordfjella og Fjellheimen.)

5) Villreinnemnda for Sogn og Fjordane.

(Omfatter villreinområdene Lærdal-Årdal, Vest-Jotunheimen, Sunnfjord, Førdefjella og Svartebotnen.)

6) Villreinnemnda for Ottadalen.

(Omfatter villreinområdet Ottadalen.)

7) Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten.

(Omfatter villreinområdene Rondane og Sølnekletten.)

8) Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø.

(Omfatter villreinområdene Snøhetta og Knutshø.)

9) Villreinnemnda for Forollhogna.

(Omfatter villreinområdet Forollhogna.)

Tolga kommune fungerer som villreinnemnd for Tolga Østfjell villreinområde.

Villreinnemndas medlemmer og personlige varamedlemmer oppnevnes av Direktoratet for naturforvaltning etter forslag om en kvinnelig og en mannlig kandidat fra hver kommune som har villreinareal innenfor den enkelte nemnds virkeområde. Oppnevningsperioden for medlemmene følger valgperioden for kommunevalget. Villreinnemnda velger selv leder og nestleder.

Det framgår av bestemmelsens første ledd at det skal være en villreinnemnd for hvert område som har areal i to eller flere kommuner. Dette innebærer at Tolga kommune ivaretar oppgaven som villreinnemnd for Tolga Østfjell villreinområde.

Sammensetning og oppnevning

Det legges vekt på at nemndene skal ha en god og representativ sammensetning, i tråd med ordinære og formelle krav som gjelder for slike organ. Det forutsettes at reglene om representasjon av begge kjønn i offentlige utvalg overholdes. Alle kommuner med areal innenfor villreinområdet skal oppnevne en kvinnelig og en mannlig representant til villreinnemnda, hvorav den ene blir medlem og den andre varamedlem. Det bør legges vekt på å oppnevne personer som sitter i kommunestyret eller i politisk organ med ansvar for vilt og/eller arealforvaltningen i kommunen, og som har interesse og engasjement for villreinforvaltning. For å sikre en balansert kjønnsrepresentasjon er Direktoratet for naturforvaltning formell oppnevner av medlemmene i nemnda. Nemnda velger selv sin leder og nestleder.

Villreinnemndas drift og oppgaver

Direktoratet for naturforvaltning stiller driftsmidler til rådighet for villreinnemndene gjennom årlige tildelingsbrev, der det også kan gis nærmere føringer og retningslinjer for bruken av budsjettmidlene. Direktoratet for naturforvaltning utpeker en hovedansvarlig fylkesmann som skal ha budsjettansvar og ansvar for veiledning og rådgivning overfor villreinnemnda. I tillegg skal de to informasjons- og kompetansesentrene for villrein bidra med veiledning til villreinnemndene i hver sin region, Norsk Villreinsenter Sør for nemndene 1–4, og Norsk Villreinsenter Nord for nemndene 5–9 og for Tolga kommune.

Noen av nemndene vil i henhold til oppnevningsreglene ha svært mange medlemmer og store reiseavstander, noe som kan gjøre det lite hensiktsmessig å behandle alle saker i plenum. Godkjenning av bestandsplaner, tildeling av de årlige fellingskvoter og andre spørsmål av større prinsipiell betydning, for eksempel prinsipper for godkjenning av tellende areal og viktige arealplanspørsmål, bør behandles av en samlet nemnd. Andre løpende og mer rutinepregete saker kan med fordel, og med større kostnadseffektivitet, behandles ved at deler av nemnda etableres som et arbeidsutvalg. Et slikt arbeidsutvalg bør bestå av et mindre antall faste representanter, der alle villreinområdene i nemnda bør være representert. I saker som krever særskilt lokalkunnskap kan arbeidsutvalget innkalle andre medlemmer fra kommunen(e) som er berørt av saken. Muligheten for telefonmøter og videokonferanser bør også utnyttes i saker der det er hensiktsmessig.

§ 6 Villreinnemndas oppgaver

Villreinnemnda skal fatte vedtak om årlig fellingskvote for de ulike villreinområdene. I spesielle tilfeller kan et villreinområde deles i flere ulike geografiske soner, med tilhørende kvote og minsteareal. Før vedtak fattes skal det innhentes forslag fra villreinutvalg/grunneiersammenslutning.

Direktoratet for naturforvaltning gir veiledning og retningslinjer om villreinnemndas virksomhet og om sekretariatsordning, herunder om samarbeid over regiongrenser.

Enkelte av villreinområdene er av naturlige eller menneskeskapt årsaker delt i mer eller mindre separate geografiske enheter. I slike tilfeller kan det være nødvendig å differensiere jakttrykket og bestemmelsen gir villreinnemnda mulighet til å fastsette ulik beskatningstrykk for ulike deler av villreinområdet. Dette er en mulighet som går ut over de ordinære bestemmelser om fravik av minsteareal i § 9, og som må begrunnes særskilt.

Sekretariat

Hver villreinnemnd skal ha et sekretariat med tilstrekkelig faglig kompetanse og kapasitet innen villreinfaglige og fortrinnsvis også arealplanfaglige spørsmål. Der det er hensiktsmessig kan flere nemnder kan gå sammen om et felles sekretariat. Etablering og lokalisering av sekretariat, gjennom tjenestekjøp, avgjøres av hovedansvarlig fylkesmann i samråd med villreinnemnda og Direktoratet for naturforvaltning.

Sekretariatet skal sikre god kontakt mellom villreinnemnda og fylkesmennene innenfor nemndas virkeområde, både av hensyn til at hovedansvarlig fylkesmann fortsatt vil være den regnskapsførende enhet for nemndas økonomi, og at fylkesmennene er viktige aktører i den regionale arealplanleggingen. Det er også viktig at sekretariatet utvikler et godt løpende samarbeid med berørte fylkeskommuner og kommuner i arealforvaltningsspørsmål.

Om jaktåpning og arealvilkår for jakt

§ 7 Åpning av jakt på hjortevilt

Kommunen fastsetter forskrift om åpning av jakt på elg, hjort eller rådyr i kommunen.

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter forskrift om åpning av jakt på villrein.

Vurderes åpning for jakt på hjortevilt skal det legges vekt på artens bestandsutvikling i området og en samfunnsmessig helhetsvurdering i samsvar med § 1.

Dåhjort kan jaktes i hele landet uavhengig av minsteareal, kvote eller godkjent vald.

Kommunen kan åpne for jakt på elg, hjort og rådyr innenfor sine grenser. Det framgår av naturmangfoldloven § 16, tredje ledd at ”*Høsting kan bare tillates når best tilgjengelig dokumentasjon tilsier at arten produserer et høstingsverdig overskudd*”. Denne bestemmelsen lister opp to vilkår som begge må være oppfylt for å tillate høsting. Vilkåret ”best tilgjengelig dokumentasjon” knyttes til både innhold og form på dokumentasjonen som kommunen må skaffe. Hvis det er mangelfulle data og utilstrekkelig faglig dokumentasjon, bør kommunen avstå fra å åpne for jakt.

Det andre vilkåret om ”produserer et høstingsverdig overskudd” gir en klar anvisning på at høstingen skal være bærekraftig. Det å ”produsere et høstingsverdig overskudd” innebærer at hele overskuddet kan tas ut uten at det går ut over bestandens produksjonsevne. I de tilfeller en ønsker å høste mer enn overskuddet eller høste der det ikke er et overskudd, må det dokumenteres en antatt vekst slik at arten på sikt produserer et høstingsverdig overskudd. I praksis innebærer dette at det vil være formålstjenlig å se en bestand over større enheter enn en enkelt kommune, og at en gjennom interkommunalt samarbeid legger til rette for en planmessig beskatning innenfor de gitte rammer.

Forskriften gir ikke hjemmel for å vedta at det ikke skal finnes en eller flere arter av hjortevilt innenfor kommunens grenser dersom artens naturlige utvidelse av leveområder tilsier dette. Av hensyn til annen virksomhet/næringsproduksjon er det imidlertid mulig å ha mål om en lav hjorteviltbestand i deler av en kommune, eventuelt for noen arealer innenfor et interkommunalt samarbeid. Det skal også legges vekt på den virkningen høstingen kan ha på det biologiske mangfold for øvrig, jf. naturmangfoldloven § 16.

Åpning av jakt på hjortevilt fastsettes som *forskrift*. Berørte interesser må derfor forhåndsvarsles om saken, jf. forvaltningsloven § 37. Dette kan kommunen gjøre med informasjonsmøte, brev eller kunngjøring på annen hensiktsmessig måte. Kommunen må påse at saken er tilstrekkelig opplyst før forskrift fastsettes. Offentlige organer (blant annet fylkeskommunen), berørte parter og organisasjoner må gis anledning til å uttale seg i saken.

Følgende opplysninger skal være kjent og vurdert før forskrift fastsettes:

- Når det ble registret dyr i kommunen for første gang.
- Hvor stor bestanden anslås å være i dag.
- Om bestanden er avgrenset til en del av kommunen.
- Vurdering av artens/bestandens livsgrunnlag i kommunen (beiteressurser, snøforhold osv.).
- Kommunens målsetting for utvikling av bestanden.

Forskriften må tilfredsstillende kravene i forvaltningsloven § 38.

Etter at forskriften er fastsatt, skal den straks sendes Norsk Lovtidend og kunngjøres for jaktrettshaverne. Gjenpart av forskriften sendes fylkeskommunen og Direktoratet for naturforvaltning.

Dersom bestanden av en art i en kommune er så redusert at det ikke lenger er grunnlag for jakt, har kommunen også myndighet til å stenge for jakt ved å oppheve den aktuelle delen av åpningsforskriften. Dette gjøres ved en opphevelsesforskrift. Kravene til forhåndsvarsling og saksbehandling er som ved annen forskriftsfastsetting.

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter forskrift om åpning av jakt på villrein, inkl. geografisk avgrensing av villreinområdet. Lokale myndigheter og organisasjoner er viktige høringsparter i slike saker.

Dåhjort er en introdusert art i Norge. Norge har gjennom ratifisering av konvensjonen om biologisk mangfold, forpliktet seg til å kontrollere og utrydde fremmede arter som kan true økosystemer, arters leveområder eller andre arter. Selv om det per i dag ikke er påvist at dåhjort medfører slike trusler, ønsker Direktoratet for naturforvaltning at arten ikke sprer seg. Med grunneiers tillatelse kan dåhjort derfor felles uavhengig av arealvilkår, valdgodkjenning og særskilt offentlig fellingstillatelse, men innenfor fastsatte jakttider.

§ 8 Fastsettelse av minsteareal og fellingskvoter

Kommunen fastsetter minstearealet for elg, hjort og rådyr i en forskrift. Det kan fastsettes ulikt minsteareal for ulike deler av en kommune. Forslag om endring av minsteareal skal fremmes innen 1. mars og fastsettes av kommunen innen 15. april.

Villreinnemnda vedtar fellingskvote for villrein for kommende jakt sesong innen 1. mai. Gjeldende minsteareal regnes ut ved divisjon av villreinområdets samla tellende areal med fastsatt fellingskvote. Dersom det er fastsatt egne fellingskvoter for ulike geografiske soner innen villreinområdet, jf. § 6, regnes det på tilsvarende måte ut forskjellig minsteareal for disse sonene.

Fastsetting av minsteareal for elg, hjort og rådyr gjøres i samme forskrift som åpning av jakt, og etter samme regler og prosedyrer som åpningsforskriften (se kommentarer til § 7). Kommunen bør ha én forskrift som omhandler alle de aktuelle artene.

Jaktrettshavere, jordbrukere, jegere og andre som har rettslige interesser i elg, hjort og rådyr kan fremme forslag overfor kommunen om endring av minsteareal. Dette må gjøres innen 1. mars. Ved endring av minsteareal for disse artene fastsettes en endringsforskrift som kunngjøres og sendes Norsk Lovtidend. Fristen for å fastsette en slik endringsforskrift er 15. april. Datoen er tilpasset andre frister: Fristen for å søke om godkjenning av vald for jakt på elg, hjort og rådyr er 1. mai, og fristen for å sende ut fellingstillatelser er 15. juni.

Før fastsetting av minstearealet skal kommunen vurdere følgende:

- Kommunens målsettinger for utvikling av bestanden(e).
- Bestandenes tetthet/størrelse og sammensetning, hovedsakelig basert på jaktstatistikk, sett elg/sett hjort og andre tilgjengelige opplysninger om bestandsutviklingen for vedkommende art i kommunen/regionen.

- Beitegrunnlag og artens livsvilkår ellers, herunder sesongtrekk.
- Eventuelle konflikter i forhold til jord-, hage- og skogbruk.
- Viltpåkjørslers langs vei og jernbane samt annen irregulær avgang.
- Andre mulige konfliktpunkter.

Hjorteviltregisteret er en viktig kilde til mange av disse opplysningene. I tillegg skal fylkeskommunen veilede kommunene og bistå med å skaffe tjenlige oversikter om forholdene som er nevnt ovenfor.

Fastsetting av minstearealet er det viktigste virkemiddelet i reguleringen av bestandsstørrelsen. Minstearealet bør samordnes med de øvrige virkemidlene for å nå målet i hjorteviltforvaltningen. Andre virkemidler er fravik av minstearealet (§ 9) og bestandsplanlegging (§ 19). I noen få tilfeller der øvrige virkemidler er forsøkt uten hell, eller der akutte situasjoner oppstår, kan kommunen vurdere skadefelling (naturmangfoldloven § 18.4).

Det normale bør være ett minsteareal per kommune for hver art. Det kan imidlertid fastsettes forskjellige minsteareal i ulike deler av en kommune dersom det er vesentlig forskjell på beitegrunnlag, bestandstetthet eller skadepress. Ved fastsetting av forskjellige minstearealer, bør grensene mellom områder med ulikt minsteareal følge klare skillelinjer i terrenget. Eksempler på slike grenselinjer: Riks- og fylkesveger, større vassdrag, snaufjellstrekninger osv.

Villreinnemndene skal fastsette fellingskvoten for villreinområdene innen 1. mai. Tilsvarende som for elg, hjort og rådyr kan det fastsettes ulikt beskatningstrykk i ulike deler av villreinområdet. Når fellingskvoten legges inn i Hjorteviltregisteret regnes minstearealet for villrein automatisk ut for villreinområdet/hver enkelt del av villreinområdet.

§ 9 Fravik fra minstearealet

Kommunen kan ved tildeling av fellingstillatelser fravike minstearealet for jakt på elg, hjort og rådyr med inntil 50 %. Villreinnemnda kan med samme begrensning og begrunnelse vedta å fravike minstearealet for villrein med inntil 50 %.

Vedtaket om fravik fra minstearealet er et enkeltvedtak og kan gjøres for særskilte vald og for et begrenset tidsrom. Vedtaket skal være begrunnet med ulikheter i artens levevilkår i kommunen, bestandens størrelse og utvikling, den skade viltet volder eller andre ekstraordinære forhold.

Kommunens og villreinnemndas adgang til å fravike det fastsatte/beregnete minsteareal med 50 % (opp eller ned) gjelder kun for beregning av fellingskvoten for de enkelte vald. Det er ikke anledning til å fravike fastsatt minsteareal for å kunne godkjenne områder som ikke tilfredsstiller kravene til minsteareal fastsatt i medhold av § 8. Vilklårene for fravik framgår

klart i forskriftsteksten, og denne bestemmelsen skal være et tillegg til de ordinære virkemidlene for å regulere bestandsstørrelsen.

Direktoratet for naturforvaltning presiserer at et slikt fravik er et enkeltvedtak som skal gjelde et bestemt geografisk område og for en bestemt tidsperiode, fortrinnsvis kun ett år. Vedtaket skal begrunnes og kan påklages av partene.

Krav til og godkjenning av vald

Retten til å jakte tilhører i utgangspunktet grunneier. For å få tillatelse til å felle hjortevilt må imidlertid området jakten skal utføres i godkjennes. Et slikt område defineres som vald og er den geografiske grunnenheten i forvaltningen som offentlige myndigheter godkjenner for jakt på elg, hjort, rådyr og villrein. Et vald kan bestå av en eller flere eiendommer, og grunneiernes rettigheter til jakt på hjortevilt er knyttet til valdet.

§ 10 Krav til valdet

Valdet skal være sammenhengende og ha en avgrensning og en form som gjør det egnet til jakt på vedkommende viltart eller viltarter. Valdet kan omfatte annet areal enn tellende areal.

For elg, hjort og rådyr skal kommunen regne som tellende areal: Skogareal og myr under skoggrensa. Med skogareal menes både produktiv og uproduktiv skog, og både lauvskog og barskog. Kommunen kan også godkjenne andre arealtyper som tellende areal, der disse er av stor betydning for vedkommende art. Videre kan kommunen bestemme at områder som er omdisponert slik at arealet ikke naturlig nyttes av vedkommende viltart, ikke skal medtas som tellende areal.

For villrein skal villreinnemnda regne som tellende areal: Areal over skoggrensa. Villreinnemnda kan også godkjenne skogområder som brukes regelmessig av villrein som tellende areal. Vann og isbre over 500 dekar skal ikke regnes med. Områder som villreinen ikke lenger benytter fordi menneskelig påvirkning har redusert områdenes verdi vesentlig for villrein, kan trekkes ut av tellende areal.

Forskriften fastslår at et vald skal være sammenhengende og ha en avgrensning og en form som gjør det egnet til utøvelse av jakt. Størrelsen på det tellende arealet må *minst* tilsvare det fastsatte minstearealet for arten. Grunneiere kan samarbeide for å oppnå ønsket størrelse på valdet. Jaktrettshaverne har anledning til selv å dele valdet opp i mindre enheter (jaktfelt) av hensyn til jaktutøvelsen.

Kravet om områdets sammenheng, form og avgrensning kan skape enkelte vanskeligheter. Det er viktig at området er egnet til jakt, og det må utøves faglig skjønn i tilfeller som for eksempel:

- Eiendommer der jaktrettshaveren ikke har stilt sin jaktrett til disposisjon, kan godtas innenfor valdets yttergrenser, men ikke som en del av valdets areal. Dersom en eller flere slike eiendommer deler valdet i to, kan imidlertid ikke valdet betraktes som sammenhengende og det kan dermed ikke godkjennes.

- Eiendommer som skilles av større veier eller veier med viltgjerde er helt klart ikke sammenhengende og kan ikke godkjennes som et vald. Eiendommer som derimot kun skilles ved mindre veger kan godkjennes som ett vald dersom den/de aktuelle bestandene naturlig benytter de berørte eiendommene og at dette gir en bedre bestandsforvaltning. Det er viktig at kommunens egnethetsvurdering legges til grunn her. Slik godkjenning skal normalt ikke tillates for å bringe små eiendommer opp i minstearealstørrelsen.

Det er opp til søkeren om valdet skal omfatte andre arealtyper enn tellende areal. Det er hensiktsmessig at valdgrensene følger eiendomsgrenser. Som hovedregel er det arealer som etter plan- og bygningsloven er lagt ut som LNF(R)-områder som skal inkluderes. Dette innebærer at areal som er omregulert fra LNF(R)-område bør trekkes ut av tellende areal. Valdets bruttoareal kan derfor bestå av innmark og trebare uproduktive områder i tillegg til det tellende arealet. Det er imidlertid det tellende arealet kommunen/villreinnemnda skal legge til grunn for godkjenning og kvotetildeling. Fellingstillatelsene er derimot gyldig over hele valdet.

I mange kommuner felles mer enn 50 % av hjorten på innmark, og i stor grad gjelder det samme for rådyr. I slike områder vil det være helt naturlig at hele eller deler av innmarksarealet regnes med i det tellende arealet, og legges til grunn for godkjenning og kvotetildeling.

§ 11 Søknad om godkjenning av vald

Søknad om godkjenning av vald for jakt på elg, hjort eller rådyr skal sendes kommunen innen 1. mai.

For villrein skal søknad om godkjenning av vald skal sendes villreinnemnda innen 15. mai.

Kommunen eller villreinnemnda kan til en hver tid kreve at det fremmes ny søknad om godkjenning av et vald dersom rettighetsforholdene i valdet er uklare eller tellende areal er endret. Kommunen eller villreinnemnda kan også kreve at de opplysninger som er gitt i søknaden bekreftes eller dokumenteres på nytt.

Søknaden skal inneholde følgende opplysninger:

a) Hvilken art eller arter søknaden gjelder for.

b) Kart som tydelig viser grensene for valdet.

- c) Fullstendig oversikt over de eiendommer (gårds- og bruksnummer) valdet omfatter og den enkelte eiendoms størrelse innenfor valdets grenser.*
- d) Oversikt over tellende areal som ønskes godkjent for den enkelte viltart.*
- e) Skriftlig samtykke fra alle jaktrettshavere i valdet, eller underskrift fra lovlig valgt representant for styre i sameie, allmenning, felles viltområde eller organisert utmarkslag.*
- f) Navn og nøyaktig postadresse for den personen som er oppnevnt som valdansvarlig representant, jf. § 12. Vedkommende skal underskrive søknaden på vegne av jaktrettshaverne.*

Fristen for å søke om godkjenning av vald for jakt på elg, hjort og rådyr er satt til 1. mai. Minstearealet for elg, hjort og rådyr skal være fastsatt av kommunen innen 15. april. Dersom minstearealet er økt slik at valdet ikke lenger tilfredsstiller arealkravet, vil ikke valdet være godkjent for tildeling av fellingstillatelse det aktuelle året. Med frist for ny søknad 1. mai, skal slike vald ha mulighet til å søke samarbeid med naboeiendommer for å få etablert et vald som tilfredsstiller størrelseskravet.

For villrein skal søknad om godkjenning av vald sendes villreinnemnda innen 15. mai. Villreinnemnda skal på sin side ha fastsatt fellingskvoten og beregnet minstearealet innen 1. mai.

Søker skal dokumentere at rettighetsforholdene i valdet er i orden. Dersom myndighetene oppdager eller blir gjort oppmerksomme på at dette ikke er i orden, kan ny søknad kreves (jf. § 13). Dette skal gjøres av hensyn til enkeltgrunneieres rettssikkerhet. Et slikt krav må ha en klar saklig begrunnelse.

Søknadens innhold:

- a) I søknaden må det stå hvilken art(er) søknaden gjelder. Hver enkelt grunneier og myndighetene må vite dette. Det er en stor fordel for partene at valdet omfatter flest mulig av de aktuelle artene. Dette forenkler arbeidet både for privat og offentlig sektor, og det gir bedre muligheter for en helhetlig ressursforvaltning.
- b) Grensene skal markeres på kart i en målestokk som klart viser valdets grenser.
- c) Oversikt over eiendommene for å vite om rettighetsforholdene er i orden.
- d) Opplysninger om tellende areal for behandling av søknaden. Søker er pliktig til å legge fram korrekte opplysninger om dette. Slike opplysninger om det enkelte bruk finnes som regel hos kommunen eller hos Norsk institutt for skog og landskap. Det er viktig at disse opplysningene oppdateres år om annet. Særlig er det viktig at areal som er omdisponert til annet formål trekkes ut. Arealet skal beregnes basert på kartopplysninger, og det skal ikke korrigeres for hellende terreng.
- e) Skriftlig samtykke fra de enkelte jaktrettshavere, i form av underskrift. Bakgrunnen for dette er viltloven §§ 27–31. Søker må kunne dokumentere at underskriftene representerer de enkelte eiendommer/jaktrettigheter på lovlig vis.

- f) Navn og adresse på valdansvarlig representant overfor kommune eller villreinnemnd.
Denne personen er kontaktpersonen som myndighetene skal kunne henvende seg til i alle saker som angår valdet.

§ 12 Valdansvarlig representant

Et hvert vald skal ha en representant som opptrer på vegne av jaktrettshaverne i valdet overfor kommunen eller villreinnemnda i saker som berører valdet. Dersom det har skjedd endringer med valdets grenser, eiendomsforhold eller tellende areal i løpet av siste jaktår, skal valdansvarlig representant melde dette til kommunen eller villreinnemnda innen 1. april.

Valdansvarlig representant skal være jaktrettshavernes kontaktperson overfor myndighetene i saker som angår valdet: Godkjenning av valdet, fellingstillatelse, rapportering av fellingsresultat, andre pålegg fra myndighetene mm. De enkelte jaktrettshaverne må i god tid gi opplysninger til den valdansvarlige om eventuelle endringer i valdets rettighetsforhold slik at opplysningene kan sendes myndighetene innen 1. april.

Valdansvarlig representant er ikke ansvarlig overfor myndighetene mht. selve jaktutøvelsen. Den enkelte jeger er formelt ansvarlig for egne handlinger under jaktutøvelsen. Plikten til å oppnevne og innrapportere en jaktleder er forskriftsfestet i forskrift 22. mars 2002 nr. 313 om utøvelse av jakt, felling og fangst. Jaktlederens navn skal meldes inn til valdansvarlig representant som videreformidler denne informasjonen til kommunen/villreinnemnda.

§ 13 Godkjenning av vald

Kommunen godkjenner vald for jakt på elg, hjort og rådyr. Villreinnemnda godkjenner vald for jakt på villrein. Nye vald skal godkjennes innen 15. juni. Godkjenningen gjelder inntil valdets grenser eller tellende areal endres.

Det er ikke anledning til å trekke en eiendom ut av et godkjent eller omsøkt vald etter utløpt søknadsfrist: 1. mai for elg, hjort og rådyr, og 15. mai for villrein.

Dersom det foreligger tvist om rettighetsforhold som har betydning for godkjenningen av et vald, kan kommunen eller villreinnemnda nekte godkjenning for den aktuelle delen av valdet eller hele valdet inntil rettighetsforholdene er avklart.

Kommunen/villreinnemnda skal behandle søknader om godkjenning av vald så fort som mulig, uten unødig opphold. Det er likevel hensiktsmessig å behandle alle årets søknader samtidig for å få en helhetlig valdstruktur i kommunen/villreinområdet. Dette skal skje i perioden fram til 15. juni. Godkjenning av vald er et enkeltvedtak og skal begrunnes, for eksempel med at søknaden og arealet det søkes om tilfredsstillende alle formelle krav (§§ 10–12). Kommunen må utøve skjønn ved godkjenning av vald. Kommunens vurdering av valdets form og avgrensning må også ta i betraktning at det som hovedregel er forvaltningsmessige fordeler med store enheter. Der hvor strukturen på valdet (avgrensning, form, størrelse) er til

hinder for en rasjonell og effektiv viltforvaltning, bør kommunen i samarbeid med jaktrettshaverne arbeide for bedre ordninger. At et vald er godkjent, må ikke være til hinder for at det arbeides for bedre løsninger.

Det er ikke anledning til å trekke en eiendom ut av et godkjent eller omsøkt vald etter at søknadsfristen for godkjenning av vald har gått ut, dvs. 1. mai for elg, hjort og rådyr, og 15. mai for villrein. Tilsvarende kan ikke kommunen kreve ny søknad om valdgodkjenning etter 1. mai dersom det ikke foreligger klar tvil om faktorer som berører rettsforhold i valdet. For villreinnemnda er 15. mai den siste datoen det kan kreves ny søknad om godkjenning av villreinvald.

Dersom valdet ikke godkjennes, skal det gis en klar begrunnelse. Valdet kan ikke godkjennes dersom kravene i §§ 10, 11 og 12 i denne forskriften ikke er oppfylt. Vedtaket kan påklages av partene, og som parter regnes først og fremst søker og tilstøtende naboer. I særlige tilfeller kan også andre betraktes som part, noe som avgjøres i hvert enkelt tilfelle.

Twist om rettighetsforholdene er nevnt spesielt som en grunn for å nekte godkjenning. Dette kan gjelde grensetvister, tvister om jaktrettigheter i sameie osv. Avklaring av slike rettighetsforhold må avklares av partene selv eller av rettsvesenet. Jordskifteretten kan i en bruksordning for jakta fastslå hvem som har rettigheter i området og størrelsen på den enkeltes andel (viltloven § 37). Dersom det oppstår tvister i et allerede godkjent vald, kan kommunen/villreinnemnda ved et enkeltvedtak trekke godkjenningen tilbake og avvente en løsning av tvistesaken.

Dersom det har skjedd arealmessige endringer som tilsier at godkjenningen ikke lenger kan opprettholdes, kan kommunen be om at det fremlegges ny søknad om godkjenning av vald (jf. § 11). For eksempel kan en økning i minsteareal medføre at små vald ikke lenger har nok tellende areal for å få tildelt fellingstillatelse. I slike tilfeller må arealene søkes sammenslått med nabovald og det må søkes om godkjenning av det nye valdet.

Krav til og godkjenning av bestandsplanområde

Kunnskap fra merka hjortevilt viser at bestander i de fleste tilfeller bruker så store områder at dagens valdstruktur i liten grad er egnet til å styre bestandsutviklingen. Samarbeid mellom vald øker imidlertid muligheten for dette, og derfor innføres bestemmelsen om bestandsplanområder. Et bestandsplanområde kan bestå av to eller flere vald som har inngått en skriftlig samarbeidsavtale om bestandsforvaltningen.

§ 14 Krav til bestandsplanområdet

Alle vald som inngår i et bestandsplanområde skal skriftlig tilslutte seg en forpliktende samarbeidsavtale om bestandsforvaltningen. Bestandsplanområdet må tilfredsstillere arealkravet til å få godkjent bestandsplan, jf. § 19.

Alle berørte rettighetshaverne i alle valdene skal skriftlig tilslutte seg en innmelding i et bestandsplanområde. Dersom valdets vedtekter tillater det, er det tilstrekkelig at valdansvarlig representant signerer avtalen på vegne av valdet. Ved inngåelse av en slik avtale får jaktrettshaverne en utvidet mulighet til å bidra til den lokale bestandsforvaltningen gjennom utarbeidelse og gjennomføring av bestandsplaner (jf. § 19). Det legges også til rette for en mer fleksibel jaktutøvelse innad i bestandsplanområdet.

De enkelte valdene i et bestandsplanområde beholder sine grunnleggende rettigheter som vald, og har dermed krav på sin del av fellingskvoten, tilsvarende valdets tellende areal. Ved å beholde en overkommelig størrelse på valdene vil en god kommunikasjon mellom jaktrettshaverne kunne opprettholdes i hvert enkelt vald. Ved å inngå i et bestandsplanområde kan imidlertid jaktrettshaverne/valdene samarbeide på et mer overordna nivå om bestandsutvikling og jaktutøvelse. Jaktrettshaverne kan for eksempel velge løsninger som gjør jakta mer fleksibel og effektiv ved å styre jakttrykket til ønskelige deler av bestandsplanområdet (bestemte vald) gjennom vedtekter (jf. § 15) eller skriftlige fellesjaktavtaler (jf. § 18). Dette gjør det mulig å øke fellingsprosenten og gjennomføre en mer presis bestandsforvaltning. Rapportering av fellingsresultat, melding om endringer i forhold som angår et vald osv. er valdansvarlig representants oppgaver (jf. § 12) selv om valdet inngår i et bestandsplanområde.

Forskriften stiller ikke like strenge krav til at et bestandsplanområde skal være sammenhengende som den gjør til et vald (jf. § 10). Bestandsplanområdet kan for eksempel omfatte vann eller infrastruktur som innebærer at det faller utenfor definisjonen av vald. Området må likevel ha en utforming som gjør at det er en hensiktsmessig enhet for bestandsforvaltning av vedkommende art. Det må utøves skjønn ved vurdering av bestandsplanområdets utforming, og det er viktig at bestandsplanområdet består av områder som individer i samme bestand naturlig kan benytte seg av. Bestandsplanområdet kan overskride både kommune- og fylkesgrenser, og vil normalt ha en størrelse som overskrider tradisjonelle vald. I alle tilfeller må bestandsplanområdet tilfredsstillere arealkravet til å få godkjent en bestandsplan, jf. § 19.

Forskriften inneholder ingen krav om at det som i dag gjerne betegnes som "storvald" skal oppløses umiddelbart, dermed kan bestandsplanområder og storvald eksistere parallelt.

§ 15 Søknad om godkjenning av bestandsplanområde for elg og/eller hjort

Søknad om godkjenning av bestandsplanområde for jakt på elg og/eller hjort skal sendes kommunen innen 1. mai.

Søknaden skal inneholde følgende opplysninger:

- a) Hvilken art eller arter søknaden gjelder for.*
- b) Kart som tydelig viser grensene for bestandsplanområdet.*
- c) Fullstendig oversikt over de valdene som inngår i bestandsplanområdet.*
- d) Artsvis oversikt over tellende areal for bestandsplanområdet samlet.*
- e) Vedtektene som gjelder for bestandsplanområdet.*
- f) Skriftlig samtykke fra alle jaktrettshavere i alle valdene. Underskrift fra valdansvarlig representant er tilstrekkelig dersom valdets vedtekter tillater det.*
- g) Navn og postadresse for den personen som søker på vegne av bestandsplanområdet.*

Fristen for å søke kommunen om godkjenning av et bestandsplanområde er satt til 1. mai. For kommuneoverskridende bestandsplanområder skal søknaden sendes den kommunen som har den største andelen tellende areal i bestandsplanområdet (jf. § 17).

Søknadens innhold:

- a) I søknaden må det stå hvilken art(er) søknaden gjelder. Alle valdene som inngår i bestandsplanområdet må være godkjent for jakt på omsøkt art.
- b) Grensene skal markeres på kart i en målestokk som klart viser bestandsplanområdets grenser.
- c) Oversikt over valdene som inngår i avtalen. Rettighetsforholdene i alle valdene må være avklart, jf. § 13.
- d) Opplysninger om tellende areal for bestandsplanområdet samlet. Arealet skal regnes ut for hver enkelt viltart, og baseres på det tellende arealet som er godkjent for hvert vald.
- e) Vedtekter for bestandsplanområdet. Slike vedtekter bør avklare hva som bestemmes av bestandsplanområdet og hva som bestemmes av de enkelte valdene, samt interne privatrettslige reaksjonsformer overfor vald som ikke følger bestemmelser vedtatt av bestandsplanområdet. Fellesjaktavtaler kan beskrives i bestandsplanområdets vedtekter (jf. § 18).
- f) En samarbeidsavtale med skriftlig samtykke fra rettighetshaverne i de enkelte valdene. Der det er flere enn én rettighetshaver i valdet er det tilstrekkelig at valdansvarlig

representant forhandler og signerer på vegne av valdet dersom valdets vedtekter legger opp til dette.

- g) Navn og adresse på kontaktperson som representerer bestandsplanområdet overfor den administrerende kommunen. I saker av administrativ eller organisatorisk karakter, som ikke er ansvaret til valdansvarlig representant, er det denne kontaktpersonen myndighetene henvender seg til.

§ 16 Godkjenning av bestandsplanområde

Kommunen skal godkjenne bestandsplanområder innen 15. juni. Godkjenningen gjelder inntil et eller flere vald utgår av samarbeidsavtalen, og kun så lenge alle valdene er godkjent av kommunen.

Kommunen skal behandle søknader om godkjenning av bestandsplanområder så fort som mulig, uten unødig opphold. Det er likevel hensiktsmessig å behandle alle årets søknader samtidig for å få en helhetlig struktur i kommunen. Dette skal skje i perioden fram til 15. juni. Godkjenning av bestandsplanområde er et enkeltvedtak og skal begrunnes, for eksempel med at søknaden og arealet det søkes om tilfredsstillende alle formelle krav (§§ 14 og 15). Dersom bestandsplanområdet ikke godkjennes, skal dette begrunnes. Bestandsplanområdet kan ikke godkjennes dersom kravene i § 14 i denne forskriften ikke er oppfylt. Vedtaket kan påklages av parter med rettslig klageinteresse. Dette omfatter først og fremst søker og tilstøtende naboer. I særlige tilfeller kan også andre ha rettslige klageinteresser, noe som avgjøres i hvert enkelt tilfelle.

På samme vis som ved godkjenning av vald (jf. § 13), må kommunen utøve skjønn ved godkjenning av bestandsplanområder. Dette gjelder spesielt vurderinger som gjør at bestandsplanområdet kan oppnå en forvaltningsmessig fornuftig struktur og størrelse. Kommunen kan ved enkeltvedtak trekke godkjenningen tilbake. Dette kan skje dersom et eller flere vald går ut av samarbeidsavtalen eller vald får tilbaketrasket valdgodkjenningen av kommunen (jf. § 13).

Kommunen bør samarbeide med jaktrettshaverne for å oppnå en struktur på bestandsplanområdene som er hensiktsmessig for forvaltning av vedkommende art. Spesielt bør det arbeides for at alle eiendommene som naturlig hører med til et forvaltningsområde, blir med i et bestandsplanområde.

Vald og bestandsplanområder over kommune- og fylkesgrenser

§ 17 Vald og bestandsplanområder over kommune- og fylkesgrenser, regionalt samarbeid

Kommunene skal stimulere til og legge til rette for samarbeid mellom jaktrettshavere. Der samarbeidet foregår over kommunegrenser og/ eller fylkesgrenser, skal kommunene bidra til regional, bestandsrettet forvaltning ved godkjenning av vald, bestandsplanområder og ved andre former for samarbeid.

Søknad om godkjenning av vald og bestandsplanområder som berører flere kommuner sendes den kommunen der den største delen av det tellende arealet ligger. Denne kommunen godkjenner og forvalter slike vald og bestandsplanområder i samsvar med bestemmelser om minsteareal og jakttid som gjelder i denne kommunen.

En av kommunens oppgaver er å stimulere til etablering av hensiktsmessige vald og bestandsplanområder i forvaltningen av hjortevilt. Jaktrettshaverne tar beslutningene om samarbeid. Relevant informasjon og økonomiske bidrag fra det kommunale viltfondet kan være effektive stimuli i dette arbeidet. Kommune- og fylkesgrenser skal ikke være til hinder for å oppnå hensiktsmessige vald eller bestandsplanområder. Vald over kommune- eller fylkesgrenser skal tilfredsstille de vanlige kravene til sammenheng og arrondering for å bli godkjent (jf. § 10). Direktoratet for naturforvaltning bemerker likevel at valdene ikke bør være så store i utstrekning, og omfatte så mange eiendommer, at det oppstår vanskeligheter med å følge opp rapporteringsplikt og gjennomføre forvaltningstiltak.

Et kommuneoverskridende vald eller bestandsplanområde administreres av den kommunen som har det største tellende arealet i valdet eller bestandsplanområdet, og øvrige berørte kommuner må gi sitt samtykke til dette gjennom kommuneloven § 28. De berørte kommunene må tilstrebe en mest mulig lik målsetting for utviklingen av bestanden innenfor sine områder. I alle saker som angår grenseoverskridende vald eller bestandsplanområder skal jaktrettshaverne henvende seg til den administrerende kommunen. Kommunen som har den største andelen av det tellende arealet skal også tildele fellingstillatelser og rapportere de årlige fellingsresultatene til statistiske formål. Kommunen skal benytte Hjorteviltregisteret til rapporteringen, som skal vise antall fellingstillatelser og antall felte dyr fordelt på alder og kjønn (se kommentar til § 25) samt fordeling på de respektive kommunene.

For at verken forvaltningssamarbeidet eller jaktutøvelsen skal møte for mange vansker, er det forvaltningsreglene i kommunen som har det største tellende arealet i valdet eller bestandsplanområdet som gjelder. Fellingsavgiften skal fordeles mellom berørte kommuner i samme forhold som fordelingen av tellende areal. Dersom det er ulike satser for fellingsavgiften i de berørte kommunene, skal satsen i den kommunen som har størst tellende areal i valdet eller bestandsplanområdet legges til grunn. Denne kommunen underretter de berørte kommunene om tildeling og fellingsresultat. På grunnlag av dette overføres riktig beløp til de respektive kommunene. Se § 5 i forskrift 15. mai 2011 nr. 537 om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort.

Fellingstillatelser og bestandsplaner

§ 18 Fellingstillatelsens gyldighet og fellesjaktavtaler

Godkjente vald tildeles fellingstillatelse uten årlig søknad. For vald eller bestandsplanområder med godkjent bestandsplan for elg og hjort tildeles hvert enkelt vald fellingstillatelse for hele bestandsplanperioden. Kommunen utsteder og sender fellingstillatelser for elg, hjort og rådyr til valdansvarlig representant.

Villreinnemnda utsteder og sender fellingstillatelser og kontrollkort for villrein til valdansvarlig representant hvert år.

Alle fellingstillatelsene skal være sendt ut innen 15. juni og gjelder innen godkjent vald.

For villreinjakt og for jakt i bestandsplanområder for elg og hjort kan fellingstillatelser gitt til et vald, benyttes i ett eller flere andre vald i villreinområdet/bestandsplanområdet i hele eller en nærmere angitt del av jaktperioden. Dette forutsetter skriftlig fellesjaktavtale mellom de aktuelle valdene som viser hvilke vald og hvilke perioder avtalen gjelder for.

Fellingstillatelsen til det enkelte vald er et juridisk dokument som er resultatet av et enkeltvedtak i kommunen eller villreinnemnda. For vald som er godkjent og det ikke har skjedd endringer i, skal valdansvarlig representant motta fellingstillatelsen innen 15. juni. For vald eller bestandsplanområder med godkjent bestandsplan (jf. § 19), mottar valdansvarlig representant en samlet fellingstillatelse for hele bestandsplanperioden. Partene kan påklage vedtaket innen tre uker fra de mottar fellingstillatelsen. Fellingstillatelsens juridiske status tilsier at det i utgangspunktet bare gjelder innenfor valdets grenser.

Det er ønskelig at det tilrettelegges for en effektiv jaktutøvelse i forhold til dyras bevegelser i løpet av jaktperioden. Små vald kan oppnå mer effektiv jaktutøvelse ved å organisere seg i større enheter slik at de selv kan bli enige om å fordele jaktrykket til områder der dyra oppholder seg. Dette kan gjøres ved å danne større vald eller å inngå i et bestandsplanområde. I villrein- og i bestandsplanområder kan effektiviteten av jakta økes ved at det inngås fellesjaktavtaler som tillater at jegerne kan krysse valdgrensene i hele eller deler av området på nærmere angitte vilkår. For å ivareta jaktrettshavernes rettigheter til å sette egne vilkår for jakt, jf. viltloven § 27, skal slike fellesjaktavtaler være skriftlige. For bestandsplanområder er det tilstrekkelig at slike avtaler er nedtegnet i vedtektene til bestandsplanområdet (jf. § 15). Avtalene må være signert av valdansvarlig eller annen lovlig valgt representant med fullmakt fra alle jaktrettshaverne i valdet. Avtalene kan være utformet på flere ulike måter, men bør som et minstekrav inneholde hvilke vald avtalen omfatter, om avtalen er gjensidig mellom alle valdene og eventuelle unntak fra dette, samt hvilke tidsrom (jaktår og perioder av jakta) avtalen skal gjelde.

For en statsallmenning kan fjellstyret inngå fellesjaktavtale med andre vald innenfor området uten at det anses som et vedtak som faller inn under fjelloven § 27 første ledd. En

fellesjaktavtale gjelder for ett år om gangen og krever derfor ikke godkjenning (stadfesting) av Direktoratet for naturforvaltning (fjellogen § 27 tredje ledd). Det vil også være adgang til å la statsallmenningen inngå i et større vald uten slik godkjenning, under forutsetning av at allmenningen opprettholdes som et eget jaktfelt der tildelingen av jaktkort følger fjellovens regler.

§ 19 Bestandsplan for elg og hjort

Kommunene kan godkjenne en flerårig, maksimalt 5-årig, bestandsplan for et vald eller et bestandsplanområde godkjent for jakt på elg og/eller hjort, og som disponerer et areal på minimum 20 ganger minstearealet. Planen skal inneholde målsetting for bestandsutviklingen og plan for den årlige avskytingen i antall, fordelt på alder og kjønn. Planens målsetting skal være i samsvar med kommunens mål for å bli godkjent, jf. § 3.

For bestandsplanområder skal planen beskrive hvordan ulike dyrekategorier i fellingskvoten årlig fordeles på de enkelte valdene. Når godkjent bestandsplan foreligger, skal kommunen gi en samlet fellingstillatelse for hele planperioden som valgfrie dyr.

Kommunen kan vedta å trekke godkjenningen tilbake og tildele ny fellingstillatelse ved vesentlig uforutsette endringer i bestanden i området eller ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan, herunder avvik i forhold til årlig planlagt avskyting i antall, kjønn eller alder.

Alt hjortevilt bør forvaltes etter en plan, og kommunen må gjøre vedtak om målsettingen for forvaltningen, jf. §§ 3 og 4. Dette er et viktig grunnlag for den private planleggingen, og for den offentlige godkjenningen av en bestandsplan. Kommunen skal legge til rette for og stimulere jaktrettshaverne til å planlegge en god, målrettet bestandsforvaltning gjennom utarbeiding av en bestandsplan. Kommunene kan etter søknad fra rettighetshavere benytte midler fra det kommunale viltfondet til å bidra til etablering av gode planer.

Bruk av bestandsplan skal være hovedregelen ved forvaltning av elg og hjort. Det er i første rekke jaktrettshavernes ansvar å planlegge forvaltningen og avskytingen i det enkelte bestandsplanområde og i vald som tilfredsstillere arealkravet til å få godkjent en bestandsplan. Denne planleggingen kan være resultat av en dialog mellom privat og offentlig sektor da det er knyttet både private og offentlige interesser til hjortevilt. Private interesser kan være opptatt av å maksimere utbyttet av jakta i form av antall dyr, antall kg kjøtt, penger osv. Offentlige myndigheter kan være mer opptatt av å sikre det biologiske mangfoldet, samt å opprettholde en viltbestand som gir opplevelser samtidig som ulemper for trafikk og andre allmenne interesser holdes på et akseptabelt nivå.

Når jaktrettshaverne ønsker å få godkjent en bestandsplan og oppnå den rettsvirkning dette medfører, skal det sendes en søknad sammen med den ferdig utarbeidede bestandsplanen. Kommunen skal påse at planen er faglig tilfredsstillende og at den holder de formelle kravene som stilles før de behandler saken og eventuelt godkjenner planen. En bestandsplan skal inneholde en oversikt over planlagt årlig uttak av ulike kjønns- og alderskategorier dyr. Alle

kjønns- og alderskategorier (minimum voksne hann og hunndyr og kalver, jf. § 21) skal inngå i planen hvert år, med mindre det er særlige tilfeller som gjør at noen dyrekategorier ikke bør felles. Slike tilfeller må begrunnes særskilt. Kommunen kan ikke kreve at bestandsplanen inneholder flere dyrekategorier enn de som er oppgitt i § 21. Jaktrettshaverne har imidlertid anledning til selv å knytte også ytterligere vilkår til bruken av tildelt fellingskvote, for eksempel gevirutforming.

Bruk av vektgrenser bør som hovedregel ikke implementeres i bestandsplanene.

For bestandsplanområder skal planen inneholde hvordan de ulike dyrekategoriene (alder, kjønn og antall) årlig skal fordeles på de enkelte valdene. Dette skal sikre at hvert enkelt vald får det antallet fellingstillatelser det har krav på, og at alle rettighetshaverne som inngår i bestandsplanområdet er enige om fordelingen av dyrekategoriene. Hvert vald får da en samlet tildeling for hele planperioden som valgfrie dyr.

Kommunen skal påse at bestandsplanens målsetting og den planlagte avskytingen er i samsvar med målene kommunen har vedtatt. Måloppnåelsen i planen skal løpende evalueres i forhold til de overordna målsettingene som kommunen har vedtatt for sitt område. En god og dynamisk oppfølging av slike bestandsplaner vil gi kommunen bedre styring med hva som er den reelle utviklingen av hjorteviltbestandene. En aktiv bruk av Hjorteviltregisteret vil på en enkel måte sikre tilstrekkelig innsikt fra kommunen sin side.

Planperiodens lengde kan maksimalt være 5 år. I de fleste tilfellene er det vanskelig å planlegge utviklingen av en bestand i en så lang periode. Både jaktrettshaverne og kommunene må vurdere planperiodens lengde i forhold til faren for uforutsette endringer i bestanden, og sørge for en løpende vurdering av planen i forhold til målsettingene.

Det er satt et minimumskrav til bestandsplanområdets størrelse på 20 ganger minstearealet. Det ligger i begrepet bestandsplan at det kreves en viss avskyting for å være i stand til å ha en reell påvirkning på en bestand. Likeledes har det tidligere vært eksempler på godkjente bestandsplaner som omfatter svært få fellingstillatelser, noe som er lite forenlig med reell bestandsforvaltning.

Mange områder har gode bestander av både elg og hjort. Etablering og godkjenning av bestandsplaner som omfatter begge arter krever at området tilfredsstiller minimumskravet til areal til begge artene. Det er ikke tilstrekkelig at kun en av artene oppfyller dette kravet. Da vil i så fall den andre arten tildeles på vanlig måte etter § 21 (målrettet avskyting).

Eksempel på bruk av bestandsplanverktøyet:

Hjortebestanden i en kommune medfører betydelige skader på fruktneringen i deler av kommunen og antall kollisjoner mellom hjort og bil er et sikkerhetsproblem i det samme området. Kommunen har gjennom sin plan en målsetting om å redusere hjortebestanden i de belasta delene av kommunen. Da kan ikke kommunen godkjenne en bestandsplan for det samme området med målsetting om å øke bestandsstørrelsen. Planen må gjenspeile på hvilken

måte denne skal bidra til å nå målsettingene for bestandsutviklingen i regionen og kommunen, og den må vise klart hvordan avskytingen er planlagt fordelt på ulike kjønns-/alderskategorier for hvert år.

For å løse utfordringer med beiteskader og liknende problemstillinger, kan jaktrettshaverne foreslå å legge til grunn regelen om fravik fra det godkjente minsteareal (§ 9) for ett eller flere år i planperioden. Kommunen skal ved godkjenningen av bestandsplanen vurdere bruk av denne bestemmelsen.

Kommunens godkjenning eller avvisning av en bestandsplan er et enkeltvedtak som kan påklages av partene. Det er derfor viktig at vedtaket begrunnes. Begrunnelsen for avslag kan være at planen ikke tar nødvendig hensyn til den kunnskapen som finnes om den lokale bestanden, at usikkerheten i grunnlagsdataene er for store osv. Et avslag kan gjelde hele eller deler av planen, for eksempel kan kommunen godkjenne planen for første del av perioden, eks. 2 av 4 år. En godkjenning medfører at kommunen tildeler valdet/valdene en samlet fellingstillatelse for den delen av planperioden som godkjennes.

Dersom viktige bestandsmessige forutsetninger for planens godkjenning ikke lenger er til stede, spesielt hvis minstearealet i kommunen må endres pga. betydelige forandringer i bestandsstørrelse, *skal* planen justeres og kommunen skal gi ny fellingstillatelse for gjenværende del av planperioden. Hvis minstearealet økes slik at valdet eller bestandsplanområdet ikke lenger tilfredsstillere arealkravet for å få godkjent en bestandsplan, kan det søke samarbeid med naboeiendommer for å tilfredsstille det nye arealkravet og søke om godkjenning av ny bestandsplan. Alternativt skal kommunen tildele fellingstillatelser i samsvar med § 21.

Dersom det oppstår vesentlige avvik fra det planlagte årlige totaluttaket av dyr og antallet av de ulike kategoriene, kan kommunen vedta å trekke godkjenningen tilbake. For bestandsplanområder er det avviket i bestandsplanområdet samlet som skal vurderes. Hva som er *vesentlige* avvik kan ikke defineres eksakt, og det vil være opp til den enkelte kommune å utvise skjønn i forhold til avvikets omfang målt opp mot planens og kommunens mål. Generelt er det slik at både en ”underbeskatning” og en ”overbeskatning” i forhold til planlagt årlig kvote, både i antall totalt eller for en spesifikk kjønns- eller alderskategori vil ha konsekvenser i forhold til planens måloppnåelse. Kommunen bør derfor vurdere om avvikene fører til et jaktuttak som ikke er forenelig med målsettingene til kommunen og bestandsplanen. Det må utvises en betydelig grad av skjønn fra kommunenes side i slike saker, men det antydes at avvik i størrelsesorden over 10 % normalt skal regnes som vesentlige. Det må imidlertid tas hensyn til hvor detaljert avskytingen er beskrevet i bestandsplanen. Tilsvarende vil det ikke være anledning til å overføre en større del av en ”ubenyttet” kvote fra ett år til et annet. Kommunene kan imidlertid godkjenne at en mindre ubenyttet kvote, her anslås samme størrelsesorden som ovenfor, overføres til neste års kvote. I bestandsplanområder som får overført fellingstillatelser til neste års kvote, følger tillatelsen det valdet som i utgangspunktet hadde rettigheten til å felle dyret. Hvis kommunen finner

avvikene vesentlige skal godkjenningen av bestandsplanen trekkes tilbake. Det kan da fremmes en revidert plan for ny godkjenning i kommunen, eller kommunen kan tildele fellingstillatelser i samsvar med § 21.

§ 20. Bestandsplan for villrein

Villreinnemnda kan godkjenne en flerårig, maksimalt 5-årig, bestandsplan for et villreinområde. Bestandsplanen skal inneholde målsettinger for bestandsstørrelse og -utvikling, årlig avskytingsplan fordelt på alder og kjønn, oversikt over hvilke bestandsdata som skal samles inn og hvilke tiltak som er planlagt gjennomført. Når bestandsplanen for et villreinområde er godkjent, skal villreinnemnda legge denne til grunn for sitt årlige vedtak om fellingskvote sammen med en vurdering av bestandsutviklingen. Vald som har gitt skriftlig tilslutning til den godkjente bestandsplanen kan få tildelt den årlige fellingstillatelsen som valgfrie dyr. Øvrige vald tildeles fellingstillatelse etter § 21.

Hvis det oppstår vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan, eller vesentlige, uforutsette endringer i bestanden i løpet av planperioden, kan villreinnemnda beslutte at ny bestandsplan må utarbeides.

Bestemmelsen forutsetter at villreinutvalget, som er jaktrettshavernes og grunneiernes organ, utarbeider forslag til bestandsplan for hele villreinområdet. Bestandsplanen sendes villreinnemnda for godkjenning. Et viktig punkt i forbindelse med utarbeiding av bestandsplaner er at det organiseres gode prosesser for medvirkning fra de ulike aktørene, slik at det kan skapes et godt forankret eierforhold til planen. Bestandsplanen skal være det viktigste grunnlagsdokumentet i kontakten mellom det offentlige som viltforvaltningsmyndighet og de private aktører ved jaktrettshaverne og grunneierne. Villreinnemnda har en viktig rolle i å motivere og stimulere til at det utarbeides gode bestandsplaner innenfor alle villreinområder nemnda har forvaltningsansvar for. Det bør etableres en god dialog mellom nemnda og villreinutvalget også i planutviklingsfasen. Fylkesmennene bør involveres i en slik dialog, blant annet med sikte på å medvirke til at nasjonale målsettinger blir ivaretatt. Fylkesmennene og de to informasjons- og kompetansesentrene for villrein kan gi råd og veiledning i forbindelse med planarbeidet.

Det forutsettes at bestandsplanene skal være flerårige, og at perioden settes til maksimalt 5 år. Forvaltningen av bestand, beiter og leveområder innenfor et villreinområde må ha et langsiktig perspektiv. Samtidig er det viktig å kunne justere avskytingen underveis i forhold til måloppnåelsen, og at det eventuelt kan fastsettes nye mål dersom utviklingen skulle tilsi det. I første ledd er det fastsatt minimumskrav til hva en bestandsplan skal inneholde. Utover dette, er det naturlig at planen også omfatter retningslinjer for blant annet årlig rapportering og opplegg for rullering av bestandsplanen. Utarbeidelse av bestandsplan for et villreinområde er den naturlige arenaen for forankring på rettighetshaversida av ulike soner med ulik fellingskvote. Det er ønskelig at mål og tiltak knyttet til arealforvaltningen i området

blir en del av bestandsplanen. Dette vil kunne gi et mer forpliktende dokument for villreinutvalget og jaktrettshaverne, som i de fleste tilfeller også representerer grunneierinteressene med den påvirkning og innflytelse disse har i forhold til forvaltningen av arealer i villreinområdet.

Villreinnemnda skal fastsette en årlig fellingskvote for villreinområdet innen 1. mai i tråd med § 6, selv en flerårig bestandsplan er godkjent. Fellingskvoten fastsettes med den godkjente bestandsplanen som et sentralt styringsdokument, supplert med blant annet fellingsstatistikk og resultater fra årlige kalvetellinger, strukturtellinger og minimumstillinger der slike finnes. Normalt vil villreinutvalget fremme et forslag til årets fellingskvote overfor villreinnemnda med bakgrunn i bestandsplanen og sin vurdering av bestandsutviklingen. Villreinnemnda fatter kvotevedtak og tildeler fellingstillatelse til valdene.

Villreinområdet trenger ikke være organisert som ett vald for at den årlige kvoten kan tildeles som valgfrie dyr. Når bestandsplan er godkjent, kan vald som har gitt sin forpliktende tilslutning til planen få tildelt sin årlige fellingstillatelse som valgfrie dyr. Det kreves at det enkelte vald skriftlig dokumenterer sin tilslutning til planen for en angitt planperiode overfor villreinnemnda. Bestandsplanen vil fungere som en bindende avtale mellom villreinnemnda og rettighetshaverne om avskytingsprofilen. Vald som ikke tilslutter seg bestandsplanen tildeles fellingstillatelse etter forskriften § 21.

Ingen har noe rettskrav på tildeling av valgfrie dyr, og villreinnemnda kan i stedet tildele fellingstillatelse etter § 21 til enkeltvald eller til hele villreinområdet dersom bestandsplanen ikke følges som forutsatt.

Uforutsette endringer i bestanden kan tilsi at det er nødvendig å justere jaktuttaket og/eller avskytingsprofilen i bestandsplanen, og villreinnemnda kan da vedta at ny en bestandsplan må utarbeides. I dette ligger at nemnda etter en samla vurdering har funnet at jaktuttakets størrelse og/eller sammensetning i bestandsplanen ikke lenger er forenlig med vedtatt utvikling av bestanden. Normal prosedyre vil da være at fellingstillatelse tildeles etter § 21 inntil revidert bestandsplan er godkjent.

Begrepet "vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan" er ikke entydig definert, men det tilligger villreinnemndas myndighet og skjønnsrom å vurdere den årlige avskyting i forhold til de fastsatte mål, jf. også kommentarene til § 19. Dersom bestandsplanen endres i løpet av planperioden må ny skriftlig tilslutning gis fra valdet dersom kvoten skal tildeles som valgfrie dyr.

Dersom villreinnemnda av faglige eller juridiske grunner ikke kan godkjenne bestandsplanen slik den er foreslått av villreinutvalget, skal planen sendes tilbake til villreinutvalget for omarbeiding på de punktene som nemnda ikke kan godta. Villreinnemnda bør i slike tilfeller gjennomføre en dialog med villreinutvalget, der hovedansvarlig fylkesmann eller andre veiledningsinstanser gjerne kan bringes inn. Etter ny behandling i villreinutvalget sendes den omarbeidede planen på nytt til godkjenning i villreinnemnda. Dersom villreinnemnda fortsatt

ikke kan godkjenne planen, kan villreinutvalget påklage dette til Direktoratet for naturforvaltning. Klagen sendes om villreinnemnda på vanlig måte. Direktoratet for naturforvaltning kan gi klagen helt eller delvis medhold, eller avvise klagen. Dersom klagen avvises, fastsetter villreinnemnda den årlige fellingskvoten og tildeler fellingstillatelser etter § 21. Fellingskvoten skal være i tråd med målsettinger om bestandsstørrelse og -utvikling som villreinnemnda finner faglig forsvarlig i samråd med hovedansvarlig fylkesmann og Direktoratet for naturforvaltning.

§ 21 Målrettet avskyting

Som alternativ til bestemmelsene i §§ 19 og 20 kan kommunen eller villreinnemnda pålegge målrettet avskyting ved å fordele fellingskvoten på et bestemt antall definerte kjønns- og aldersgrupper. Fellingstillatelsen skal da være utfylt etter følgende alternativer:

For elg:

Kalv (1/2 år), voksne hunndyr (1 1/2 år og eldre), voksne hanndyr (1 1/2 år og eldre).

For hjort:

Kalv (1/2 år), voksne hunndyr (1 1/2 år og eldre), spissbukk, og voksne hanndyr (2 1/2 år og eldre).

For villrein:

Kalv (1/2 år), simle (1 1/2 år og eldre), simle/ungdyr (simle 1 1/2 år og eldre eller bukk 1 1/2 år), valgfritt dyr.

For alle artene kan kalv felles i stedet for voksne dyr av begge kjønn. Kommunene kan ikke pålegge målrettet avskyting av rådyr ved å fordele fellingskvoten på definerte kjønns- og aldersgrupper.

Dersom jaktrettshaverne ikke utarbeider og legger fram bestandsplan er hjorteviltforvaltningen regulert av bestemmelsene i § 21 om målrettet avskyting. Det samme gjelder for villreinvald som ikke har gitt sin tilslutning til bestandsplanen for villreinområdet (§ 20). Kommunen kan ikke benytte kategorien valgfrie dyr for elg og hjort når fellingstillatelsene tildeles etter § 21 målrettet avskyting. Villreinnemnda kan benytte kategorien valgfrie dyr ved tildeling etter denne bestemmelsen. Valgfrie dyr omfatter da alle kategorier dyr, inkludert voksen bukk (2 1/2 år eller eldre).

Når det gjelder den prosentvise fordelingen av de ulike kjønns- og alderskategoriene, må det bestemmes ut fra målsettingen med forvaltningen av de respektive artene og kjennskapet til bestandenes sammensetning. Dersom det praktiseres ulik prosentfordeling til vald innen kommunen/villreinområdet, skal dette begrunnes ut fra ulik bestandssituasjon og/eller ulike målsettinger innenfor deler av kommunen/villreinområdet.

Kommunen/villreinnemnda bør ut fra hensynet til likeverdig behandling av valdene, sørge for at alle vald – også ettdyrsvald – over tid får en rimelig tildeling av de ulike kategorier på fellingstillatelsen. Dersom det viser seg at det over flere år er et systematisk skjevt forhold mellom kvoten og avskytingen, for eksempel ved at kalvekvotene utnyttes for lite, finner Direktoratet for naturforvaltning det rimelig at dette kan rettes opp ved økte kalvekvoter i den videre tildelingen.

På tilsvarende måte som for elg og hjort, er det for villrein en forutsetning at alle kategorier dyr i paragrafens alternativer skal tildeles hvert år. For villrein er det imidlertid ikke nødvendig å tildele både simle og simle/ungdyr. I mange områder er ungbukk (1 ½ år) og simle så like at det ikke er rimelig å kreve at jegerne skal kunne skille mellom disse. Forvaltningsmessig har det vist seg at denne ordningen fungerer tilfredsstillende. Alternativt til dette kan kvoten tildeles på gruppene kalv, simle og valgfrie dyr. Dette bør bare gjøres i områder der simlene skiller seg klart ut fra 1 ½-års bukker.

Unntak fra regelen om at alle kategorier dyr skal tildeles, kan gjøres i særlige tilfeller hvis det i et område har oppstått en svært skjev kjønns- og aldersfordeling i bestanden (for eksempel en svært lav andel hanndyr). Slikt vedtak må begrunnes særskilt.

Fellingstillatelsen fra kommunen/villreinnemnda er en eksklusiv rettighet gitt til jaktrettshaverne med hjemmel i denne forskriften, og felling av andre dyr enn det fellingstillatelsen lyder på, kan medføre straffeansvar.

Jaktrettshaverne har anledning til selv å knytte andre vilkår til bruken av tildelt fellingskvote, eksempelvis i store og små bukker etter gevirutforming. Brudd på slike private vilkår vil ikke medføre administrative reaksjoner som inndragelse av feilskutt dyr eller strafferettslig forfølgelse fra det offentliges side.

§ 22 Kontrollordninger for villreinjakt

For hver villrein som tillates felt, sender villreinnemnda et kontrollkort til valdansvarlig representant. Kortet utformes av Direktoratet for naturforvaltning og skal vise hva slags kategori dyr fellingstillatelsen gjelder for og hvilket vald fellingstillatelsen gjelder på. Kortet skal festes til det felte dyret. Felte dyr eller kjøtt skal være merket med riktig utfylt kontrollkort før transport fra fellingssted starter eller når det etterlates i terrenget over natten.

Sei nest 14 dager etter jaktas slutt skal valdansvarlig representant sende alle kort med utfylt fellingsresultat til villreinnemnda.

Kontrollkortet er et viktig hjelpemiddel i forvaltningen da det sikrer en god, sikker rapportering av fellingsresultatet. Kortet skal fylles ut med den type dyr som er felt, dvs. riktig aldersklasse og kjønn. Det skal komme tydelig fram fra kontrollkortet hvilken nøyaktighet som kreves her.

Når villreinnemnda har fastsatt årets fellingskvote 1. mai, legges dette inn i Hjorteviltregisteret. Dette innebærer automatisk bestilling av kontrollkort. Siste frist for å legge inn fellingskvoten i Hjorteviltregisteret er 10. mai. Riktig antall kontrollkort skal da være villreinnemndene i hende ca. 10 dager før kortene skal være sendt til valdansvarlig representant, 15. juni.

Felt villrein skal merkes med kontrollkortet for å vise at det er lovlig felt. Når jakta er slutt skal jeger sende kontrollkortet til jaktrettshaverne ved valdansvarlig representant.

Valdansvarlig representant skal samle alle kort utstedt for valdet, både brukte og ubrukte kort, og sende disse til villreinnemnda innen 14 dager etter jaktas slutt. Opplysningene på fellingsrapporteringsskjemaet og de mottatte kontrollkortene legges til grunn for innkreving av fellingsavgiften. Dersom kontrollkort ikke leveres inn, gir ikke forskriften hjemmel for å kreve inn fellingsavgift for disse.

Pålegget om innsending av kontrollkort er rettet både mot jegerne og valdansvarlig representant. Manglende innsending er brudd på forskriftens bestemmelser, og det er ingen andre sanksjonsmuligheter enn det vises til i kommentarene til § 25. Villreinnemnda kan ikke nekte fellingstillatelse påfølgende år selv om kort ikke er innlevert. Unnlatelse av innlevering av kontrollkort kan føre til straff, jf. viltloven § 56, og politiet bør derfor informeres om manglende rapportering.

§ 23 Kvotefri jakt på rådyr

Kommunen kan etter søknad gi tillatelse til kvotefri jakt på rådyr i vald eller bestandsplanområder med et tellende areal som er større enn 20 ganger minstearealet, eller minst 10 000 dekar.

Kommunen kan kreve at det foreligger en avskytingsplan for rådyr før kvotefri jakt på rådyr tillates.

Betinget kvotefri jakt på rådyr er et tiltak som øker jaktrettshavernes ansvar for og muligheter i bestandsforvaltningen. Det vil i de fleste tilfeller kreve at jaktrettshavere samarbeider om å organisere store enheter, som er en forutsetning for rettighetshaverbasert, bestandsrettet forvaltning. Kommunen kan ikke innføre kvotefri jakt på rådyr uten at jaktrettshaverne søker om dette for sitt vald eller bestandsplanområde. Kriteriene for å få godkjent en slik søknad, er at valdet eller bestandsplanområdet er godkjent (se §§ 13 og 16) og at arealet tilfredsstiller størrelseskravet i bestemmelsen.

Kommunen kan trekke godkjenningen tilbake dersom det skjer endringer i valdet/bestandsplanområdet eller minstearealet for jakt på rådyr økes slik at kriteriene for godkjenningen ikke er lenger oppfylt. Kommunen og rettighetshaverne bør ha en løpende evaluering av måloppnåelsen i forhold til utgangspunktet for ordningen for det enkelte område.

Bestemmelsen krever ikke at det skal foreligge en avskytingsplan for å få godkjent kvotefri jakt på rådyr, men kommunene som lokal viltmyndighet gis hjemmel til å kunne kreve at søker fremlegger en slik plan. En avskytingsplan for rådyr bør være flerårig og beskrive det årlige uttaket av ulike kategorier dyr (alder og kjønn). Da dødelighet utenom jakt er mer variabel for rådyr enn de tre andre hjorteviltartene, kan det være vanskeligere å planlegge størrelsesordenen på uttaket av rådyr. Planen kan derfor inneholde andelen av de ulike kategoriene dyr som skal felles i stedet for antall. Planen bør inneholde klare målsettinger for bestandsutviklinga, herunder tettheten, og antall dyr som tas ut bør samsvare med ønsket utvikling. Grunnet variabel dødelighet utenom jakt, vil det være hensiktsmessig å evaluere trenden i bestandstetthet over tid og ikke fra år til år. Det er en stor fordel for både jaktrettshaverne og bestandsforvaltningen at det utarbeides slik plan, også i områder der kommunen ikke krever dette.

Selv om det er innvilget kvotefri rådyrjakt skal valdansvarlig representant rapportere fellingsresultatet til kommunen 14 dager etter endt jakt sesong (jf. § 25).

Bruk av Hjorteviltregisteret og om rapporteringsplikt

§ 24 Hjorteviltregisteret

Kommunene og villreinnemndene skal benytte Hjorteviltregisteret som verktøy for å tildele fellingskvoter, rapportere fellingsresultat og legge inn data fra sett elg og sett hjort registreringer.

Bruk av Hjorteviltregisteret sikrer en enhetlig og felles lagring av data, samt at Statistisk sentralbyrå lett kan hente ut nødvendige data til statistikkproduksjon. De fleste kommuner med jakt på hjortevilt er allerede brukere av registeret, og for disse vil bestemmelsen ikke innebære noen endringer i forhold til dagens praksis. Kravet om obligatorisk bruk skal sikre et best mulig datagrunnlag for forvaltningen på alle nivå.

Alle data som er i registeret i Hjorteviltregisteret er tilgjengelig for enhver. Det er kun innlegging av data som krever innlogging og slik adgang kan gis til kommuner og andre etter registrering.

§ 25 Rapportplikt

For elg, hjort, rådyr og villrein skal valdansvarlig representant rapportere årlig fellingsresultat på fastsatt skjema til kommunen eller villreinnemnda innen 14 dager etter jaktas utløp. Kommunen og villreinnemnda skal innen 30 dager etter siste jaktdag rapportere dette for statistisk bruk gjennom Hjorteviltregisteret.

Direktoratet for naturforvaltning, fylkesmannen, fylkeskommunen, kommunen og villreinnemnda kan hver for seg eller i fellesskap pålegge jegerne og/eller jaktrettshaverne å rapportere opplysninger om viltbestanden i sitt jaktfelt eller vald ved å registrere sett elg eller sett hjort, samle inn kjever, kjønnsorganer og lignende til analyse og bruk i forvaltningen.

Den årlige rapporteringen av fellingsresultatet er viktig for å kunne gjennomføre en god viltforvaltning. Det er viktig at alderskategori og kjønn blir riktig registrert for å kunne forutsi bestandens videre utvikling i området. Aldersbestemmelsen gjøres ved å vurdere utviklingen av tenner i underkjeven. Valdansvarlig representant skal påse at rapportene er riktige og sende skjemaet til kommunen/villreinnemnda innen 14 dager etter endt jakt sesong.

Kommunen/villreinnemnda registrerer resultatene i Hjorteviltregisteret innen 30 dager etter endt jakt sesong. For vald som inngår i fellesjaktavtaler er regelen at felte dyr skal rapporteres fra det valdet som fikk tildelt dyrene selv om det er skutt i et annet vald.

Pålegget om rapportering av fellingsresultat er rettet mot valdansvarlig representant. Manglende innsending er overtredelse av bestemmelsen. Kommunen eller villreinnemnda bør sende skriftlig purrebrev til vald som ikke rapporterer, og hvis rapportering unnlates gjentatte ganger skal dette rapporteres til politimyndighet. Forvaltningsmyndighetene kan ikke nekte fellingstillatelse påfølgende år selv om fellingsrapport ikke er innlevert. Kommunen kan derimot trekke godkjenning av bestandsplaner tilbake fra bestandsplanområder dersom forrige års fellingsresultat ikke ble rapportert innen pålagt tidspunkt. De enkelte vald innen bestandsplanområder har likevel rett til å få tildelt fellingstillatelser etter § 21. Tilsvarende gjelder også for vald som har fått godkjent kvotefri jakt på rådyr.

For å gjennomføre en mer presis forvaltning av hjortevilt, er det behov for å vite mer om bestandens størrelse og sammensetning enn det fellingsresultatet viser. Innsamling og systematisering av jegerens observasjoner under jakta gjennom sett elg/sett hjort-skjema er et av de viktigste bidragene til en kunnskapsbasert forvaltning av lokale viltbestander. Lokale myndigheter og jaktrettshaverne har stor nytte av dette materialet, som ivaretas i Hjorteviltregisteret, jf. § 24. Kommunen eller annen forvaltningsmyndighet kan pålegge jegerne å registrere sett elg/sett hjort. Disse registreringene skal primært gjøres på jaktfeltnivå. For vald med kun ett jaktfelt, rapporteres resultatet av valdansvarlig representant. Som for fellingsresultater bør rapporteringen av sett elg/sett hjort skje innen 14 dager etter siste jaktdag, og kommunen bør registrere resultatet i Hjorteviltregisteret innen 30 dager. Videre kan jegere pålegges å sende inn deler av viltet for vitenskapelige undersøkelser eller andre særlige formål. Dette vil i første rekke dreie seg om underkjever for alderes- og kondisjonsbestemmelse og kjønnsorganer for reproduksjonsundersøkelser.

Avsluttende bestemmelser

§ 26 Klageadgang

Enkeltvedtak fattet med hjemmel i denne forskriften kan påklages i samsvar med reglene i forvaltningsloven. Klageinstans for vedtak fattet av kommunen er fylkesmannen, klageinstans for vedtak fattet av villreinnemnda er Direktoratet for naturforvaltning og klageinstans for vedtak fattet av fylkeskommunen er fylkestinget.

Klageadgangen på enkeltvedtak gjelder alle vedtak som gjelder bestemte enkeltpersoners eller befolkningsgruppers rettigheter eller plikter. Klagefristen er 3 – tre – uker fra tidspunktet parten mottar vedtaket. Klagen skal stiles til klageorganet, men sendes det organet som fattet vedtaket det klages på. Forvaltningsorganet som fatter vedtaket, skal behandle klagen først. Dette organet kan omgjøre sitt første vedtak og gi klageren rett. Da er saken ferdig. Dersom dette organet ikke omgjør hele eller deler av vedtaket, skal klagen sammen med forvaltningsorganets behandling, sendes til klageinstansen, dvs. fylkesmannen for kommunens vedtak eller Direktoratet for naturforvaltning for vedtak i villreinnemnda.

I forbindelse med regionreformen ble det regionale ansvaret for de fleste jaktbare arter flyttet fra fylkesmannen til fylkeskommunen. Stortinget har imidlertid bestemt at fylkesmannen fortsatt skal være klageinstansen for kommunale vedtak.

§ 27 Dispensasjon

Direktoratet for naturforvaltning kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsene i denne forskrift.

I spesielle tilfeller kan Direktoratet for naturforvaltning gi dispensasjon fra bestemmelser i denne forskriften. Ingen andre, verken kommune, fylkeskommune eller fylkesmann, er gitt denne dispensasjonsadgangen.

§ 28 Straff

Overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskrift straffes etter straffereglene i viltloven § 56.

Alle overtredelser av viltlovens bestemmelser og forskrifter gitt med hjemmel i viltloven, er underlagt offentlig påtale. Dette vil si at så snart politiet har fått melding om en ulovlig handling, plikter politiet å vurdere om det er grunnlag for å reagere med straff.

En av kommunens/villreinnemndas oppgaver som offentlig forvaltningsorgan er å påse at viltlovens bestemmelser med forskrifter blir overholdt. Dette gjelder også pålegg gitt av kommunen/villreinnemnda i medhold av lov eller forskrifter. Overtredelse av slike pålegg er straffbare etter viltlovens bestemmelser. Direktoratet for naturforvaltning gjør oppmerksom på at uaktsomme overtredelser også er straffbare, jf. viltloven § 56. Kommunen eller

villreinnemnda skal underrette lokal politimyndighet ved overtredelse av tildelte kvoter til valdet. Det er påtalemyndigheten og domstolene, ikke forvaltningsorganet, som er rette vedkommende til å vurdere om straffbarhetsbetingelsene finnes.

Innen hjorteviltforvaltningen er det særlig to former for overtredelser som lokale forvaltningsorganer aktivt bør gjøre noe for å motvirke. Dette gjelder uforsvarlig jaktutøvelse (sikkerhet og dyrevern) og felling av dyr ut over lovlige kvoter. Det sistnevnte forholdet kan ofte ha form av regulær krypskyting i organiserte former med vinningsmotiv. I slike saker bør kommunene ta kontakt med fylkeskommunen og politimyndighet eller Statens naturoppsyn for å få til et målrettet samarbeid.

I mer ordinære saker som går på feilskytinger – felling av andre typer dyr enn fellingstillatelsen lyder på (jf. § 21) – vil Direktoratet for naturforvaltning anbefale at forvaltningsorganet avgir en uttalelse til politiet når de sender sakene over for strafferettslig vurdering. Vi tenker her på forhold som kan avklare om det dreier seg om såkalte hendelige uhell. Forvaltningsorganet bør i så fall gi sitt syn til kjenne overfor politiet. Et eksempel kan være felling av et lite 1 ½-års dyr når fellingstillatelsen gjaldt kalv.

Felling av annet dyr enn det viltmyndighetenes tillatelser tilsier, dvs. annet kjønn/alder eller flere dyr, anses som ulovlig felt vilt. Dyret (dyrene) eller verdien av disse tilfaller kommunen. Dette er uavhengig av utvist straffeskyld, med andre ord skal ulovlig felt vilt inndras uavhengig av politiets behandling av forholdet, også om det dreier seg om såkalte hendelige uhell. Ulovlig felt vilt skal ikke tilfalle det jaktlaget eller den personen som har vært med på fellingen. Slike dyr skal ikke innrapporteres som irregulær avgang, men tas med som del av det ordinære fellingsresultatet.

Et hjortevilt som er felt av en annen enn den som har jaktretten kan overtas av jaktrettshaveren mot fradrag i hans kvote. Forutsetningene er at jaktrettshaveren har denne kategorien dyr i sin kvote. Jaktrettshaveren har imidlertid ikke krav på dette, og heller ikke noen annen har krav på å få overta ulovlig felt vilt. Dette er en sak som avgjøres av kommunen i hvert enkelt tilfelle.

Dersom det ulovlig felte dyret allerede er partert og eventuelt fordelt, kan kommunen ved brev til valdansvarlig representant, kreve inn verdien av dyret.

Det er grunn til å minne om at hele dyret i prinsippet er kommunens eiendom. Det betyr at eventuelt også gevir kan inndras og disponeres av kommunen.

Forføyninger etter viltloven § 48 er ikke å anse som straff. Kommunens reaksjoner i så måte, er resultat av et enkeltvedtak og kan påklages etter vanlige regler. Fylkesmannen er klageinstans.

§ 29 Ikrafttreden

Forskriften trer i kraft 15. februar 2012. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 2. april 2002 nr. 314 om forvaltning av hjortevilt og bever, med unntak av de bestemmelser som gjelder forvaltning av bever (§§1, 2, 4, 5, 2. ledd, 6, 2. ledd, 7, 2. ledd, 8, bokstav c, 9-13 og 18-20)

De bestemmelser i eksisterende forskrift som omhandler bever, gjelder inntil ny forskrift om forvaltning av bever er vedtatt.

§ 30 Overgangsbestemmelser

I forbindelse med innføring av nye krav for godkjenning av bestandsplaner innføres en overgangsperiode på 5 år, fram til og med jaktåret 2016/17, slik at planer som allerede er godkjent etter forskriften fra 2002, kan løpe planperioden ut.

I forbindelse med innføring av nye krav til godkjenning av bestandsplaner legges det opp til en overgangsperiode på inntil 5 år. Vald med allerede godkjent bestands-/driftsplan kan dermed gjennomføre planen som planlagt. Vald som søker godkjenning av bestandsplan etter ikrafttreden av denne forskriften må tilfredsstillere kravene i denne forskriften for å bli godkjent.